

Dagbøkene fra Første Fram-ferd er nå endelig tilgjengelig

Fridtjof Nansens ferd over Polhavet med *Fram*, hans forsøk på å nå Nordpolen med Hjalmar Johansen, deres strabasjøse sledeekspedisjon mot Frans Josef land og overvintringen der, utgjør Norges mest kjente og viktigste polarekspedisjon. Det var ekspedisjonen som la grunnlaget for Norge som polarnasjon, revolusjonerte internasjonal polarforskning, etablerte Fridtjof Nansen som et internasjonalt navn, og bidro til norsk nasjonalfølelse, selvtilitt og selvstendighetstanke.

Men hva vet vi i dag om denne ekspedisjonen og de som bidro til at ekspedisjonen ble en suksess? Fridtjof Nansens bok fra Første Fram-ferd ble utgitt komplett for første og siste gang i 1897. Senere utgivelser har vært kraftig redusert. Hjalmar Johansen og Bernhard Nordahl kom året etter med sine fortellinger fra ekspedisjonen, hvorav Johansens bok ble en stor suksess og er trykket i flere opplag. Nordahls «Framgutterne» er vanskeligere å få tak i. Av de personlige dagbøkene fra ekspedisjonen er kun en forkortet utgave av skipslegen Henrik Blessings beretning utgitt.

Nansens og Johansens bøker forteller i store trekk hva som skjedde under ekspedisjonen og er spesielt gode beskrivelser av sledeekspedisjonen mot Nordpolen. Men ingen av dem er spesielt detaljerte om dagliglivet om bord, kameratskap, konflikter, hjemlengsel, frustrasjoner, eller om hver enkelt deltaker. Dette er noe mer omtalt i bøker om ekspedisjonen og biografier om Nansen, som i noen grad har benyttet seg av dagbøker, brev og andre kilder for å utfylle bildet som de publiserte ekspedisjonsberetningene gir.

Nå, nesten 125 år etter ekspedisjonens hjemkomst, er endelig de personlige dagbøkene fra Første Fram-ferd tilgjengelig. Dette materialet er overveldende, og vi på Frammuseet og mange gode hjelpere har, av og på, brukt mer enn 10 år på kildesøk, digitalisering, transkribering, redigering og å forberede dette materialet for publisering.

I hovedsak består dette utgivelsesprosjektet av to deler: Fridtjof Nansens dagbok og det øvrige mannskapets dagbøker. Vår utgivelse av Nansens dagbok består av fem bind på til sammen 3000 sider.

Bind 1 og 2 starter i 1890 med de første brevene mellom Nansen og Colin Archer og slutter rett før avreisen fra Kristiania i juni 1893. Det inkluderer alle brev mellom Nansen og Archer, fem ulike sett med tegninger som viser utviklingen av *Fram*, Stortingets behandling av Nansens søknad om økonomisk støtte, motortegninger, ni hundre brev til og fra støttespillere og leverandører av proviant og utstyr fra inn- og utland, søknader om å delta på ekspedisjonen, dialog mellom Nansen og det utvalgte mannskapet før avreise, dokumenter relatert til innsamling av penger, avisartikler, Nansens

foredrag i Norsk Geografisk Selskab og Royal Geographical Society, samt en rekke av kartene som var med på ekspedisjonen.

Bind 3 er Nansens private dagbok fra avreisen fra Kristiania lørdag 24. juni 1893 til onsdag 6. mars 1895, hans siste dagboksnotater skrevet om bord i *Fram*. Bindet inkluderer alle fotografier fra ekspedisjonen i denne perioden, avisartikler med reportasjer om feiringen av *Fram* og mannskapet langs norskekysten og det som ble skrevet om ekspedisjonen i etterkant av at *Fram* forlot Norge, Nansens brev i denne perioden, Nansens annoterte kart og Alexander Trontheims beretning fra transporten av hundene til Khabarova.

Nansens dagbok fortsetter i Bind 4, men her er Hjalmar Johansens dagbok også inkludert. Begges dagbøker følger samlet fortløpende dag for dag, slik de er skrevet. Leseren får dermed muligheten til å sammenligne både Nansens og Johansens beskrivelser av de samme hendelser etter hvert som de utfolder seg. Det er spesielt interessant å følge utviklingen av forholdet mellom de to mennene, fra starten hvor Johansen allerede var lei av Nansens oppførsel om bord og nærmest var Nansens lakei og arbeidshest, til de redder hverandres liv, og etter hvert blir tilnærmet likeverdige. Etter ni måneder i samme sovepose blir de til og med dus nyttårsaften 1895. I perioden på Kapp Flora i juli-august 1896 har vi også inkludert alt hva Fredrick G. Jackson skrev i sin bok om møtet med nordmennene og oppholdet på Kapp Flora. Bindet er illustrert med alle fotografiene fra perioden, i tillegg til avisartikler med spekulasjoner om hva som har skjedd med Nansen og *Fram*.

Bind 5 omhandler hele perioden fra Nansen og Johansens hjemkomst 13. august 1896 til begynnelsen av 1898. Her er det detaljerte stemningsreportasjer fra aviser, menyer og programmer fra feiringen langs hele norgeskysten, Nansens foredrag, reportasjer om ekspedisjonen fra ulike utenlandske aviser og geografiske tidsskrift, men også brev til og fra Nansen og fotografier fra inn- og utland.

Del II består av de personlige dagbøkene til åtte av mannskapet på 12. Utgivelsen er på tre bind på til sammen 220 sider. På samme måte som i slededagbøkene til Nansen og Johansen, er disse publisert dag for dag. De strekker seg fra forberedelsene til ekspedisjonen i mars 1893 til avreisen fra Tromsø 27. august 1896. For hendelser før og etter selve ekspedisjonen henviser vi altså til utgivelsen av Nansens dagbok bind 1, 2 og 5. De åtte dagbøkene er svært forskjellige. Ofte beskrives hendelser på ulik måte, og etter som tiden går omtales det øvrige mannskapet i større grad av hver enkelt. Følgende dagbøker er inkludert, i den rekkefølge deres notater følger dag for dag: Otto Sverdrup, Sigurd Scott Hansen, Hjalmar Johansen, Anton Amundsen, Bernhard Nordahl, Adolf Juell, Ivar Mogstad og Henrik Greve Blessing.

I tillegg følger åtte komplette nummer av skipsavisen *Framsjaa*, samt Nordahl og Amundsens felles prosjekt 'I ledige stunder', der de evaluerer ekspedisjonen og skriver om enkelte hendelser til hverandre mens de har nattevakt. Dette inkluderer en beskrivelse av alle hundene og råd til fremtidige ekspedisjoner til polområdene.

Disse dagbøkene ble ikke skrevet for å bli utgitt. Innholdet kan derfor være veldig personlig og er en subjektiv fremstilling av de ulike hendelser. Ved å lese de øvrige av mannskapets dagbøker fra den samme ekspedisjonen får man imidlertid et godt inntrykk av de faktiske hendelser. Vi har fått veldig sympati for hver og en av de som skriver, og har full forståelse når de klager på en av de andre, og motsatt.

Vi har som prinsipp at vi ikke kommenterer innholdet i den enkelte dagbok, men ønsker at leseren skal gjøre seg opp sin egen mening om det som skrives. Vi har likevel inkludert noe faktainformasjon og forklaringer underveis der det kan være behov for det.

Dagbøkene presenteres her ord for ord slik de er skrevet. Det er ikke gjort noen forsøk på å modernisere språket eller korrigere eventuelle skrivefeil. Det vil derfor være en rekke forskjellige stavemåter for de samme person- og stedsnavn. Enkelte steder har dagbøkene vært vanskelig å tyde og deler av dagbøkene er uleselige, selv med moderne virkemidler. Dette gjelder spesielt slededagbøkene til Nansen og Johansen, som har overlevd på tross av de forholdene de ble skrevet under, og gjennomslagskopiene av Nansens brev i perioden 1890 til 1893.

Arbeidet med disse utgivelsene har vært en stor oppgave og til tider virket nesten uoverkommelig. I hele perioden har vi blitt berørt av innholdet. Dette er underholdende, spennende, rørende og ofte velskrevet. Her er det mye drømmer, lengsel, kjærlighet, depresjon, tvil, lidelse, stolthet, noe begeistring, og veldig mye ny informasjon om ekspedisjonen.

Nansens dagbok er ikke representativ for de øvrige dagbøkene fra ekspedisjonen. Han skriver ofte mer utfyllende enn de øvrige, også om sine innerste lidelser, og om det vitenskapelige arbeidet. Han skriver påfallende lite om de øvrige 12 i mannskapet.

Dagbøkene til de øvrige mannskapet kan være mindre hyggelig lesning for oss som setter Nansen høyt. Samtlige av de åtte dagbøkene etterlater ikke Nansen mye ære fra oppholdet om bord i *Fram*, selv om omtalen av Nansen blir bedre jo lengere han har vært borte fra skipet. Han skulle ha rett i alle diskusjoner, vinne enhver debatt, kverulerte og latterliggjorde, korrigerer den minste ting, og visste alltid best. Ikke på noen som helst tidspunkt på ekspedisjonen unnet han de andre særlig respekt eller ære.

Dagbøkene forteller at Fram-ekspedisjonen ikke var den perfekt organiserte ekspedisjonen, som den er beskrevet som både innenlands og utenlands. Det fortelles gjerne at alt var så gjennomtenkt og at enhver situasjon var tatt høyde for. Så perfekt var det altså ikke. Selv om disse dagbøkene gir Nansen noen riper i lakken, så bidrar de til å komplettere den viktige historien om Første Fram-ferd.

Selv om ekspedisjonen etablerte Fridtjof Nansen som den store norske helten og ga ham tyngde for videre innsats for land og folk i inn og utland, så forteller dagbøkene om de øvrige 12 menns delaktighet i ekspedisjonens suksess. Det er derfor trist at deres formidable innsats sjelden beskrives når historien om ekspedisjonen fortelles. Det blir som oftest bare Nansen.

Kanskje kan disse utgivelsene være med på å gi det øvrige mannskapet større plass i polarhistorien, og at deres versjoner av begivenhetene også benyttes når fremtidige biografier og historiebøker skrives. Vi på Frammuseet skal bidra til det.

Bøkene kommer i to utgaver – den vanlige utgaven med mykt omslag og sydd rygg, og en spesialutgave i kunstskinn i shirting boks.

Beskrivelse:

Fridtjof Nansens dagbøker

5 bind – 3000 sider

Pris: 980,-

Spesialutgave:

Opplag: 200

Pris: 2.900,-

Mannskapets dagbøker

3 bind – 2200 sider

Pris: 890,-

Opplag: 100

Pris: 2.480,-

Bøkene fås på Frammuseet, i Frammuseets nettbutikk <https://frammuseum.no/shop/nb/home-no/> eller ved å sende en epost til john@frammuseum.no

